

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

2024/2025

**PODPORA INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA
ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL
V ŠKOLSKOM ROKU 2024/2025 V SR**

SPRÁVA Z TEMATICKEJ INŠPEKCIE

**KRITICKÝ
PRIATEĽ ŠKÔL
A ŠKOLSKÝCH
ZARIADENÍ**

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

Podpora inkluzívneho vzdelávania žiakov základných škôl v školskom roku 2024/2025 v SR

SPRÁVA Z TEMATICKEJ INŠPEKCIE

Mgr. Eva Polgáryová, PhD.
PaedDr. Monika Ružeková, PhD.
Ing. Adriana Vykydalová
Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská

OBSAH

MANAŽÉRSKE ZHRNUTIE	4
1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH	7
2 HLAVNÉ ZISTENIA	11
2.1 BUDOVANIE INKLUZÍVNEJ KULTÚRY	11
2.1.1 Meranie postojov, názorov žiakov k žiakom so ŠVVP v bežných triedach kontrolovaných ZŠ	12
2.1.2 Budovanie inkluzívnej kultúry prostredníctvom spolupráce	16
2.2 TVORBA INKLUZÍVNEJ POLITIKY	17
2.3 ROZVOJ INKLUZÍVNEJ PRAXE	19
2.3.1 Výchovo-vzdelávací proces	19
2.3.2 Podmienky na vzdelávanie a úroveň podpory žiakov	20
2.4 OPATRENIA NA ODSTRÁNENIE ZISTENÝCH NEDOSTATKOV	22
3 ODPORÚČANIA A PODNETY	23
3.1 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY	23
3.2 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ZRIAĐOVATEĽA	24
3.3 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU	24
4 ZOZNAMY	25
4.1 GRAFY	25
4.2 TABUĽKY	25
Príloha	25

MANAŽÉRSKE ZHRNUTIE

Dlhodobým cieľom Ministerstva školstva, vedy, výskumu, vývoja a mládeže SR je vytvoriť bezpečné školské prostredie podporujúce princípy inkluzívneho vzdelávania. Zámerom je podnietiť školy k tomu, aby sa stali inkluzívnymi, podporiť učiteľov v chápaní inklúzie ako základného prístupu k vzdelávaniu všetkých detí a žiakov bez rozdielu, a zároveň povzbudiť rodičov, aby sa stali aktívnymi partnermi v tomto procese. Ich porozumenie a podpora sú kľúčové pre vytváranie prostredia, v ktorom sa má každé dieťa cítiť prijaté, rešpektované a má rovnaké príležitosti na rozvoj. Spolupráca medzi školou a rodinou je základom úspešnej inklúzie. Tento prístup je aplikovaný z dôvodu, že inkluzívne vzdelávanie zohľadňuje individuálne potreby, rešpektuje jedinečnosť a rozmanitosť každého jednotlivca a zároveň vytvára podmienky na rozvoj potenciálu všetkých žiakov v maximálnej možnej miere.

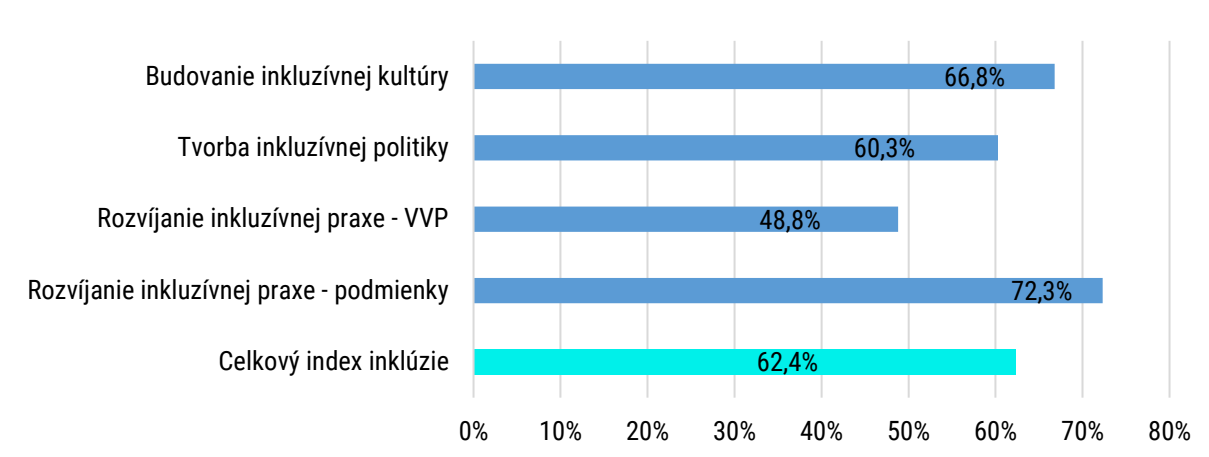
Štátna školská inšpekcia posudzovala v školskom roku 2024/2025 na 15 vybraných základných školách podmienky inkluzívneho vzdelávania.

V sledovaných školách sa vzdelávalo 10,0 % žiakov z marginalizovanej rómskej komunity (MRK), 8,5 % žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) a 10,7 % žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ). Z výsledkov zistení ŠŠI vyplynulo, že **predčasným ukončením povinnej školskej dochádzky, neprospevaním a vysokou absenciou** sú aj naďalej ohrození predovšetkým žiaci z MRK, SZP i žiaci so ZZ.

Index inklúzie¹ v kontrolovaných školách dosiahol **dolnú hranicu intervalu 62,4 %**. Niektoré školy prejavili záujem o inkluzívne vzdelávanie, pričom len tretina (33,3 %) z nich do určitej miery uplatňovala princípy a filozofiu inkluzívneho vzdelávania, ktorá je založená na myšlienke akceptácie a rešpektovania všetkých žiakov bez ohľadu na ich individuálne potreby a na právo poskytnutia kvalitného vzdelávania v bežných školách.

Identifikované **slabé miesta** sa najviac prejavili **vo výchovno-vzdelávacom procese (VVP)** v oblasti inkluzívnej praxe (**Graf 1**).

Graf 1 Hodnotenie jednotlivých oblastí indexu inklúzie v sledovaných ZŠ

Vo väčšine kontrolovaných škôl sa vyskytli **nedostatky** súvisiace s nerešpektovaním rozmanitosti žiakov pri príprave úloh a pracovných listov podľa ich špecifických potrieb. Chýbala tiež flexibilita v aplikácii metód a postupov, ktoré by umožňovali žiakom dosiahnuť individuálne stanovené ciele učenia a podporu k samostatnosti žiakov. Učitelia neaplikovali navrhnuté podporné opatrenia (PO) žiakom, ktorí mali vyjadrenie na účel poskytovania PO, zároveň len zriedkavo využívali formatívne hodnotenie, ktoré podporuje

¹ Celkové hodnotenie a intervaly indexu inklúzie sú popísané v súhrnnej správe za školský rok 2023/2024, dostupnej na https://www.ssi.sk/wp-content/uploads/2024/10/SS_SR_2_5_inkluzia_final_EL-o.pdf

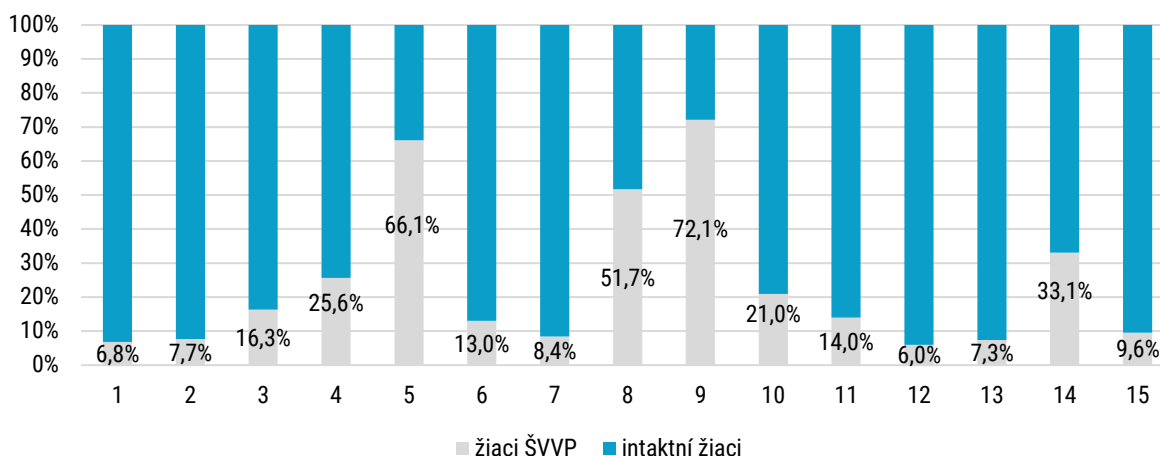
pokrok každého žiaka, proces učenia, reflexiu a sebareflexiu v kontexte pedagogickej diagnostiky, čo malo dosah na priebeh inkluzívneho vzdelávania.

Jednou z bariér inkluzívneho vzdelávania v školskom prostredí je **nedostatočné zabezpečenie podporných služieb, neposkytovanie odborných činností v plnom rozsahu**, ako aj samotný **administratívny proces poskytovania PO**. S tým úzko súvisí aj nadmerná byrokratická zaťaž, ktorá má dosah nielen na školy a zariadenia poradenstva a prevencie (ZPP), ale aj na zákonných zástupcov detí.

Neustále **zmeny v právnych predpisoch** viedli k ich nerešpektovaniu, nedostatočnej transparentnosti v školskej praxi, a častej nesprávnej interpretácii. Výrazným problémom bola aj **nízka informovanosť zákonných zástupcov žiakov**, ako aj **nedostatočná, a v niektorých prípadoch aj zmätočná informovanosť pedagogických zamestnancov (PZ) a odborných zamestnancov (OZ)**. Táto situácia bola spôsobená **absenciou jasných a jednotných metodických usmernení**, čo viedlo k nedostatkom pri ich aplikácii v praxi.

Ďalšou významnou bariérou, ktorá bráni efektívnemu zabezpečovaniu dostatočnej individuálnej podpory žiakom počas vyučovania, je i **nadmerný celkový počet žiakov v triedach**, ako aj počet žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) a počet žiakov vyžadujúcich PO (Graf 2). V troch hodnotených ZŠ² tvorili žiaci so ŠVVP viac ako polovicu žiakov tried. Zoznam hodnotených škôl je zoradený podľa poradia uvedeného v Prílohe 1.

Graf 2 Podiel intaktných žiakov a žiakov so ŠVVP z celkového počtu žiakov tried v sledovaných ZŠ

*V triedach je priemerne 19,5 žiakov, z nich priemerne 4 žiaci so ŠVVP, pričom každý má rôzne špecifické potreby. Pri takomto počte žiakov je značne komplikované poskytnúť adresnú podporu nielen žiakom so ŠVVP, ale aj intaktným žiakom. Na podporu inkluzívneho vzdelávania je žiaduce **zníženie maximálneho počtu žiakov v triedach**, v ktorých je vyšší počet žiakov so ŠVVP a žiakov vyžadujúcich aplikáciu PO. Inak efektívnosť inkluzívneho vzdelávania nebude pre žiakov prospešná, ale naopak, prehĺbia sa nerovnosti vo vzdelávaní a zmysel inkluzívneho vzdelávania sa vytráca.*

Na základe zistení školskí inšpektori poukázali na **nedostatky v jednotlivých oblastiach indexu inklúzie**:

Budovanie inkluzívnej kultúry:

- ✓ 93,3 % riaditeľov škôl jednoznačne deklarovalo proinkluzívny prístup, avšak učitelia zo 73,3 % škôl tento postoj nezdieľali, uviedli, že sa necítia odborne pripravení prijímať a vzdelávať všetkých žiakov bez rozdielu;

² ZŠ, Moskovská 1, Michalovce; ZŠ, 8. mája 640/39, Svidník; ZŠ s MŠ, Sedlíská 93

- ✓ tretina škôl uvádzala základné informácie o škole, kontakty a iné údaje aj vo formáte zrozumiteľnom žiakom so ZZ aj žiakom cudzincom;
- ✓ žiaci z 80 % škôl uviedli, že vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi neboli najpriaznivejšie, neposkytovali v dostatočnej miere pocit istoty a bezpečia;
- ✓ až 80,6 % žiakov vyjadrilo nedôveru voči žiakom so ŠVVP a dve tretiny z nich neprejavili ochotu venovať svoj voľný čas v prospech týchto žiakov.

Tvorba inkluzívnej politiky:

- ✓ tretina riaditeľov škôl mala vypracovanú stratégiu inkluzívneho vzdelávania, pričom princípy inklúzie boli definované len čiastočne;
- ✓ dve tretiny škôl (66,6 %) nemali kompletnú dokumentáciu žiakov so ŠVVP;
- ✓ v 40,0 % škôl učitelia nerealizovali pedagogickú diagnostiku;
- ✓ v 53,3 % škôl odborní zamestnanci nerealizovali orientačnú diagnostiku, z dôvodu nedostatku odborných zamestnancov v škole a nepostačujúceho vybavenia diagnostickými nástrojmi.

Rozvíjanie inkluzívnej praxe – výchovno-vzdelávací proces:

- ✓ dve školy vzdelávali žiakov z MRK oddelene, mimo kmeňovej triedy, čo možno vnímať za obzvlášť závažný typ nerovného – diskriminačného zaobchádzania, z nich jedna škola vykazovala znaky školskej i rezidenčnej segregácie;
- ✓ tretina učiteľov neaplikovala navrhnuté PO žiakom, ktorí mali vyjadrenie na účel poskytovania PO;
- ✓ prítomnosť pedagogického asistenta (PA) evidovali na približne 70 % vyučovacích hodín, na viac ako tretine hodín PA nepodporoval samostatnosť žiakov ani nespolupracoval s učiteľom pri vyhodnocovaní výsledkov vzdelávania v 64,7 % hodín;
- ✓ vo väčšine vyučovacích hodín boli žiakom so ŠVVP informácie sprostredkované výhradne klasickým spôsobom, väčšina učiteľov neaplikovala aktivizujúce metódy;
- ✓ na 42,3 % hospitovaných hodinách nemali žiaci so ŠVVP pripravené pracovné listy zodpovedajúce ich vzdelávacím špecifikám a nedostatočná bola i diferenciacia úloh;
- ✓ vo väčšine vyučovacích hodín učitelia neuplatnili spôsob hodnotenia na úrovni žiaka s využívaním metód formatívneho hodnotenia podporujúceho pokrok každého žiaka a proces učenia.

Rozvíjanie inkluzívnej praxe – podmienky:

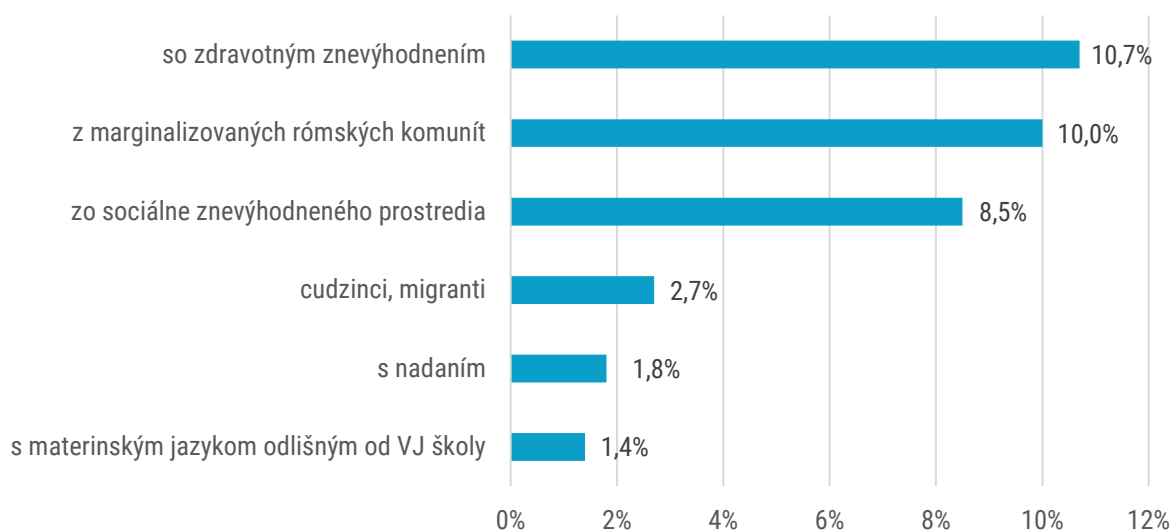
- ✓ v 33,3 % subjektov PZ nevnímali školský podporný tím (ŠPT) ako funkčný a koordinovaný, činnosť podpornej úrovne 1. stupňa vykonávali v 66,6 % škôl a v 53,3 % škôl nebol zabezpečený servis podpornej úrovne 2. stupňa z dôvodu nedostatku odborných zamestnancov;
- ✓ školský špeciálny pedagóg neposkytoval odborné činnosti v plnom rozsahu v 42,9 % škôl, v jeho činnosti sa objavili viaceré nedostatky súvisiace s administratívnou, intervenčnou činnosťou so žiakmi a metodicko-odbornou činnosťou;
- ✓ školského psychológa zamestnávali iba v tretine subjektov, ostatné školy túto pracovnú pozíciu nevytvorili.

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH

Štátna školská inšpekcia vykonala **15 tematických inšpekcií³** s cieľom identifikovať podmienky inkluzívneho vzdelávania. Hodnotené subjekty tvorili vo všetkých krajoch SR štátne plnoorganizované školy (14) a jedna neplnoorganizovaná ZŠ s vyučovacím jazykom slovenským, 7 ZŠ so sídlom v meste a 8 so sídlom na vidieku.

V školskom roku 2024/2025 sa v kontrolovaných ZŠ vzdelávalo **4 828 žiakov**, z nich bolo 2 268 žiakov primárneho vzdelávania a 2 560 žiakov nižšieho stredného vzdelávania. Školy evidovali 1 022 žiakov so ŠVVP, čo predstavovalo 21,2 % z celkového počtu žiakov. Zdravotné znevýhodnenie diagnostikovali 518 žiakom, všeobecné intelektové nadanie 86 žiakom, 412 žiakov pochádzalo zo SZP a 481 žiakov z MRK. Žiaci s nadaním, cudzinci, migranti a žiaci s materinským jazykom odlišným od vyučovacieho jazyka školy tvorili 5,9 % zo všetkých žiakov. Žiakov cudzincov a migrantov, ktorí neovládali vyučovací jazyk školy, bolo 128 (**Graf 3**). Z hodnotených subjektov mali štyri školy⁴ zriadené špeciálne triedy⁵ pre žiakov s mentálnym postihnutím (MP). Jedna škola⁶ mala zriadenú športovú triedu a žiadna z nich nemala špecializovanú triedu⁴.

Graf 3 Zastúpenie ohrozených skupín žiakov v sledovaných ZŠ

V školskom roku 2023/2024 bola v jednej škole⁷ zriadená špecializovaná trieda pre žiakov prvého ročníka, ktorú navštevovalo 7 žiakov rómskeho etnika. Takáto organizácia vzdelávania niesla znaky **segregácie**, čo bolo v rozpore s princípmi inkluzívneho vzdelávania. ŠŠI na uvedené nedostatky týkajúce sa zriadenia špecializovanej triedy upozornila listom zriaďovateľa školy. Zriadenie špecializovanej triedy nebolo v súlade s právnymi predpismi, chýbal návrh triedneho učiteľa po vyjadrení výchovného poradcu a vopred prerokovaný informovaný súhlas zákonného zástupcu žiaka. Po jej zrušení boli v nasledujúcom školskom roku 2024/2025 od 1. 9. 2024 štyria z týchto žiakov preradení do nižšieho ročníka (žiaci boli opäť žiakmi prvého ročníka), a to aj napriek tomu, že celkové hodnotenie žiakov na konci druhého polroka na vysvedčení bolo prospel. Ostatní žiaci prestúpili z danej triedy do špeciálnej základnej školy. Riaditeľka školy toto rozhodnutie odôvodnila snahou vytvoriť podmienky na zlepšenie ich vzdelávacích výsledkov.

³ TI prebiehali paralelne s komplexnými inšpekciami v ZŠ

⁴ ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ s MŠ, Sedliská; ZŠ, Moskovská 1, Michalovce; ZŠ, Školská 339/2, Michal'any

⁵ názvy *špeciálna trieda, špecializovaná trieda* sa 1.1.2025 menia v zmysle zákona č. 245/2008 (školský zákon) na *triedu pre žiakov so ZZ a adaptačnú triedu*

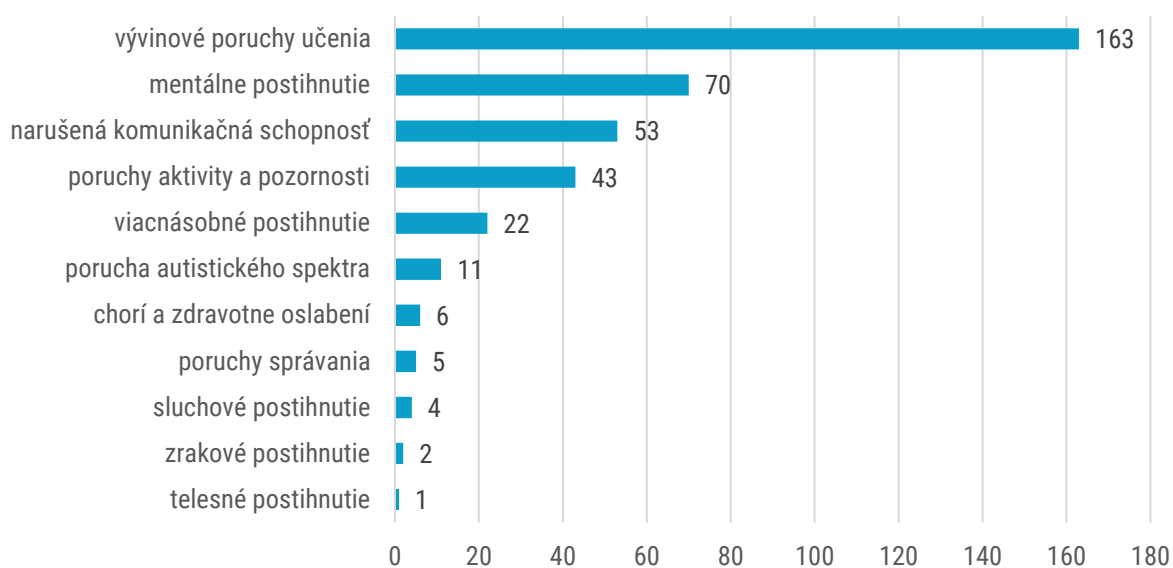
⁶ ZŠ, 8. mája 640/39, Svidník

⁷ ZŠ, Komenského 21, Nesvady

Podporné opatrenia boli poskytované na všetkých kontrolovaných školách 637 žiakom, z nich 299 žiakom na 1. stupni a 338 žiakom na 2. stupni ZŠ. Aplikácia PO na 2. stupni ZŠ mohla súvisieť s častejšou identifikáciou vzdelávacích potrieb žiakov vo vyšších ročníkoch. Zároveň to môže byť spôsobené aj zvýšenou náročnosťou učiva, vyššími nárokmi na samostatnosť, ako aj tlakom na akademické vedomosti spojenými s prípravou na ďalšie štúdium na strednej škole.

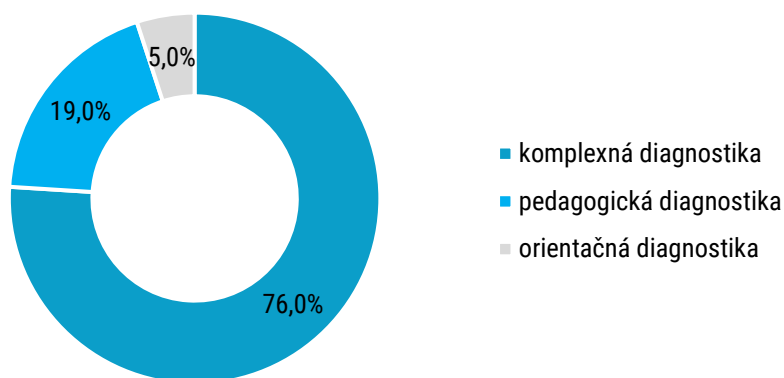
Podporné opatrenia boli zapracované **v individuálnom vzdelávacom programe (IVP) 277 žiakov**. Najčastejšie boli poskytované žiakom so ZZ (380), žiakom zo SZP (168), žiakom s nadaním (13), žiakom cudzincom (6) a na základe rozšírenej redefinície ŠVVP⁸ aj 88 žiakom, ktorých potreby to vyžadovali. Medzi žiakmi so ZZ, ktorým boli poskytované PO, bolo 42,9 % žiakov s vývinovými poruchami učenia (**Graf 4**).

Graf 4 Počet žiakov so ZZ, ktorým boli aplikované PO v sledovaných ZŠ

Podporné opatrenia boli žiakom poskytované na základe **komplexnej diagnostiky** odbornými zamestnancami zariadení poradenstva a prevencie (589), **pedagogickej diagnostiky** pedagogickými zamestnancami ZŠ (147) a v malej miere aj na základe **orientačnej diagnostiky** školským špeciálnym pedagógom (39) (**Graf 5**). Podporné opatrenia boli poskytnuté 138 žiakom na základe viac ako jednej diagnostiky.

Graf 5 Poskytovanie PO na základe diagnostiky

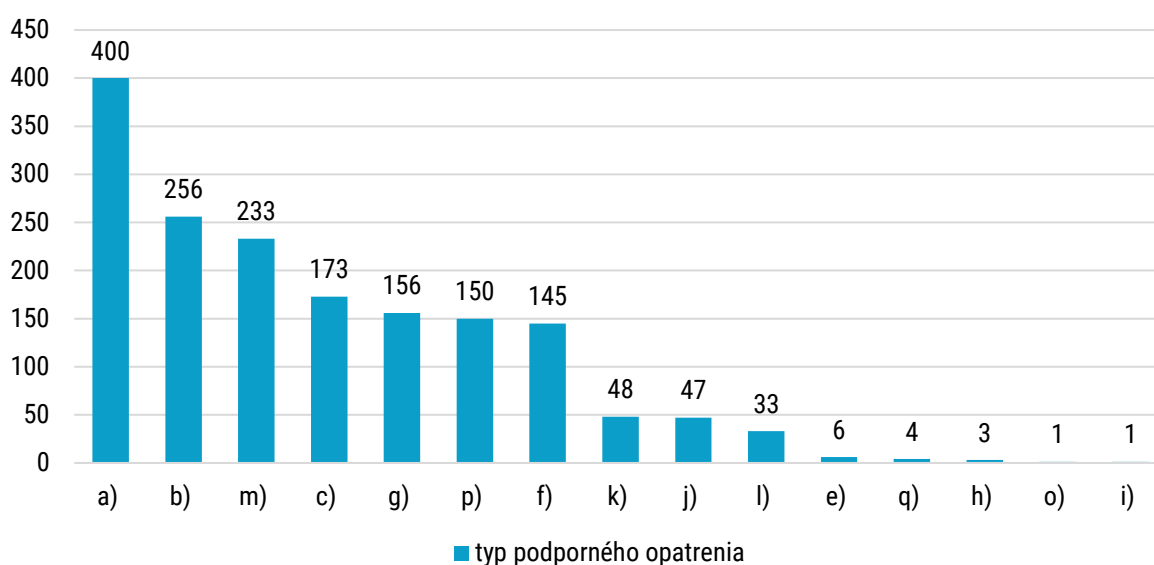
⁸ v súlade s § 2 písm. i) zákona č. 245/2008 Z. z. (školský zákon)

Hodnotené školy celkovo poskytovali **1 656 PO**, čo predstavuje v priemere **2 až 3 PO** jednému žiakovi. K najčastejším PO patrili:

- a) poskytovanie výchovy a vzdelávania na základe **úpravy cieľov, metód, foriem a prístupov** vo výchove a vzdelávaní (24,2 %),
- b) poskytovanie výchovy a vzdelávania na základe **úpravy obsahu výchovy a vzdelávania a hodnotenia výsledkov** dosiahnutých žiakmi vo výchove a vzdelávaní (15,5 %),
- m) zabezpečenie pôsobenia **pedagogického asistenta** v triede (14,1 %),
- c) zabezpečenie **činností na rozvoj** pohybovej schopnosti, zmyslového vnímania, komunikačnej schopnosti, kognitívnej schopnosti, sociálno-komunikačných zručností, emocionality a sebaobsluhy (10,4 %),
- g) skvalitnenie podmienok výchovy a vzdelávania **žiakov zo SZP** (9,4 %),
- p) poskytnutie špeciálnych edukačných publikácií a **kompensačných pomôcok** (9,1 %),
- f) zabezpečenie **doučovania** alebo cieleného učenia na dosiahnutie najvyššieho individuálneho kognitívneho potenciálu dieťaťa alebo žiaka (8,8 %) (**Graf 5**).

Podporné opatrenia sú zoradené podľa frekvencie ich poskytovania žiakom hodnotených škôl a označené sú písmenami v súlade s § 145a ods. 2 (školský zákon).

Graf 6 Počet poskytovaných podporných opatrení v sledovaných školách

Časový rozsah poskytovaných PO bol zvyčajne na celý školský rok (10 mesiacov), najmä v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, matematika, cudzí jazyk a aj v predmetoch vzdelávacích oblasti *Človek a príroda, Človek a spoločnosť*.

Kontrolované subjekty priebežne **nevyhodnocovali dosah poskytovania PO**, ani **neprehodnocovali ich rozsah a obsah**. Tento stav mohol nastať aj postupným zavádzaním PO do školskej praxe, zároveň **nedostatočným metodickým usmerňovaním**, slabou spolupracou a koordináciou medzi členmi ŠPT, ako aj **nedostatočnou prípravou metodických materiálov určených PZ**. Významným faktorom bola aj nadmerná administratívna záťaž, súvisiaca s vysokým podielom žiakov so ŠVVP a žiakov, ktorým boli poskytované PO.

V školskom roku 2023/2024 predčasne ukončilo povinnú školskú dochádzku v nižšom ako 9. ročníku ZŠ **78 žiakov**, z nich bolo 51,3 % žiakov z MRK, 37,2 % žiakov zo SZP a 34,6 % žiakov so ZZ. Z celkového počtu

141 žiakov, ktorí na konci 2. polroka školského roka **neprospievali z 3 a viac predmetov**, bolo 46,8 % žiakov z MRK, 36,9 % žiakov zo SZP a 13,5 % žiakov so ZZ⁹.

Za školský rok 2023/2024 žiaci kontrolovaných ZŠ celkovo **vymeškali ospravedlnene 641 515 vyučovacích hodín**, pričom z nich na žiakov z MRK pripadá 17,5 % hodín a na žiakov so ZZ 14,0 %. Žiaci z MRK vymeškali 112 072 ospravedlnených hodín, čo v priemere na jedného žiaka predstavuje 233 vyučovacích hodín (viac ako 8,5 týždňov). Žiaci so ZZ ospravedlnene vymeškali 89 502 vyučovacích hodín, čo v priemere na žiaka predstavuje 172,8 vyučovacích hodín (viac ako 6 týždňov). Celkový počet **neospravedlnene vymeškaných hodín** za celý školský rok 2023/2024 bol 54 136, z nich 43 845 neospravedlnene vymeškaných mali žiaci z MRK a 15 375 žiaci so ZZ (**Tabuľka 1**). V priemere na žiaka z MRK to predstavuje viac ako 3 dni a na žiaka so ZZ to predstavuje 1 deň neospravedlnenej školskej dochádzky.

Tabuľka 1 Celkový počet vymeškaných hodín v kontrolovaných ZŠ za školský rok 2023/2024

Počet vymeškaných hodín za celý školský rok 2023/2024	1. stupeň	2. stupeň	celkovo
ospravedlnene vymeškaných hodín	295 802	345 713	641 515
z nich žiakmi so ZZ	28 368	61 134	89 502
z nich žiakmi z MRK	61 206	50 866	112 072
neospravedlnene vymeškaných	27 752	26 384	54 136
z nich žiakmi so ZZ	4 203	11 172	15 375
z nich žiakmi z MRK	25 483	18 362	43 845

V školskom roku 2023/2024 osem kontrolovaných ZŠ¹⁰ (53,3 %) zaslalo **723** (z nich 435 na 1. stupni a 288 na 2. stupni) **oznámení príslušnému orgánu štátnej správy a obci** o žiakoch, ktorí neospravedlnene vymeškali viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci, pričom spätných oznámení od príslušného orgánu štátnej správy a obce o riešení problémov prišlo len **83**. Z celkového počtu oznámení bolo **540 oznámení zaslaných o žiakoch z MRK** a z nich 357 (66,1 %) sa týkalo žiakov 1. stupňa ZŠ.

Výchovu a vzdelávanie v kontrolovaných subjektoch zabezpečovalo celkovo 344 učiteľov, 60 vychovávateľov, 14 školských špeciálnych pedagógov (z nich 5 na plný úväzok), 5 školských psychologov (z nich 2 na plný úväzok), 3 sociálni pedagógovia (z nich 2 na plný úväzok), 1 liečebný pedagóg, 65 pedagogických asistentov (z nich 52 na plný úväzok; z nich 2 PA ovládajúci rómsky jazyk v písomnej aj ústnej forme). S cieľom podpory inkluzívneho vzdelávania vytvorili v 93,3 % kontrolovaných subjektov školský podporný tím, s výnimkou jednej ZŠ¹¹. Podľa vyjadrení riaditeľov ZŠ bolo **personálne obsadenie v oblasti vzdelávania žiakov so ŠVVP nepostačujúce, absentovali pedagogickí asistenti, školskí psychologovia, školskí špeciálni pedagógovia, učitelia špecializujúci sa na žiakov s nadaním, ako aj školskí logopédi a sociálni pedagógovia**.

Z uvedených údajov vyplynuli **znepokojujúce zistenia** o vysokom počte ospravedlnených a neospravedlnených vymeškaných vyučovacích hodín žiakov z MRK už na 1. stupni ZŠ. Žiaci z MRK dlhodobo patria medzi najmenej úspešných vo vzdelávaní. Ide o závažné zistenia, ktorých dôvodom môžu byť nevyhovujúce sociálno-ekonomické podmienky, ktoré ovplyvňujú ich pravidelnú účasť na vyučovaní, ako

⁹ Žiak z MRK môže byť súčasne zo SZP a zároveň aj so ZZ

¹⁰ ZŠ, P. Horova 16, Bratislava; ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ, Moskovská 1, Michalovce; ZŠ, Školská 339/2, Michalany; ZŠ, Komenského 21, Nesvady; ZŠ, 8. mája 640/39, Svidník; ZŠ, Štúrova 1 115, Šaštín-Stráže; ZŠ s MŠ, K. Kuffnera, Školská 1 087/54, Sládkovičovo

¹¹ ZŠ, 8. mája 640/39 Svidník

aj nezáujem zo strany zákonných zástupcov, ktorí nevnímajú vzdelanie ako hodnotu, ktorá by mohla pozitívne ovplyvniť budúcnosť ich detí.

Nepravidelná školská dochádzka (najmä na 1. stupni) predstavuje **významné riziko** pre osvojovanie si základných vedomostí a zručností, čo môže viesť k výrazným medzerám pri nadobúdaní ďalších vedomostí vo všetkých predmetoch. Zároveň títo žiaci prichádzajú o každodenné sociálne a komunikačné interakcie, ktoré sú kľúčové pre rozvoj komunikačných schopností, budovanie vzťahov medzi vrstovníkmi a osvojenie si štátneho jazyka. Nedostatok týchto príležitostí prehľbuje riziko opakovania ročníka/ročníkov alebo predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky, čo má opäť negatívny vplyv na získanie nižšieho stredného vzdelania a budúce pracovné príležitosti.

2 HLAVNÉ ZISTENIA

2.1 BUDOVANIE INKLUZÍVNEJ KULTÚRY

Pri hodnotení inkluzívnej kultúry sme sa zamerali na to, ako školy podporovali inklúziu, či naplňali svoje poslanie, vytvárali priateľské prostredie, reagovali na potreby všetkých žiakov a spolupracovali s miestnou komunitou. Zohľadnili sme aj názory učiteľov, žiakov a rodičov.

Výchovu a vzdelávanie školy realizovali prostredníctvom **školských vzdelávacích programov** (ŠkVP) pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie. ŠkVP deklarovali vzdelávanie podľa IVP, zabezpečenie rovnakých príležitostí prostredníctvom účinných pedagogických prístupov, metód, foriem a podporných služieb, s výnimkou dvoch subjektov¹². Všetci riaditelia hodnotených škôl v rozhovore deklarovali, že **poslanie a vízia školy** smerovali k tomu, aby sa každý v škole cítil vítaný a akceptovaný, avšak iba v štvrtine škôl (26,7 %) sa s týmto zámerom stotožnili aj PZ. Potvrdzujú to i ďalšie vyjadrenia učiteľov zo 73,3 % hodnotených škôl, ktorí uviedli, že školu nevnímajú ako dostatočne prístupnú pre všetkých žiakov, najmä pre žiakov s materinským jazykom rómskym (10 %), žiakov národnostných menšín a cudzincov (40 %).

Základné informácie o škole, kontakty a iné údaje školy uvádzali v štátnom jazyku, pričom tretina¹³ z nich mala základné informácie aj vo formáte zrozumiteľnom žiakom so ZZ (žiakom so ZZ pri orientácii v škole pomáhali farebne rozlíšené steny, vodiace farebné pásy na podlahe a výrazné označenie tried 1. stupňa) aj žiakom cudzincom (v anglickom jazyku).

Predložená **dokumentácia** a rozhodnutia všetkých riaditeľov kontrolovaných subjektov preukázateľne potvrdili, že na vzdelávanie prijímali do 1. ročníka ZŠ na základe slobodnej voľby zákonného zástupcu všetkých žiakov bez rozdielu. To isté platí aj pre prijímanie žiakov v priebehu školského roka do rôznych ročníkov.

Väčšina škôl záležalo na tom, aby každý žiak bol zapojený v **reprezentácii školy**, čo v dotazníku¹⁴ potvrdilo aj 83,3 % zákonných zástupcov žiakov. V rozhovore to potvrdili aj riaditelia škôl a vyplynulo to tiež z poskytnutej dokumentácie, že žiakom vytvorili priestor, aby sa podľa ich záujmu zapojili do rozličných podujatí. Avšak v tretine škôl sa žiaci rôznych predmetových olympiád, športových a iných súťaží, kultúrnych podujatí a aktivít školy nezúčastňovali. Neúčast' riaditelia škôl zdôvodnili tým, že možnosť zapojiť sa je dobrovoľná a žiaci sa rozhodujú slobodne, či sa zapoja do reprezentácie školy.

Riaditelia a väčšina učiteľov deklarovali, že **inkluzívne vzdelávanie** je ľudským právom. Riaditelia uviedli, že pre učiteľov vytvárajú podmienky, aby dokázali čo najefektívnejšie vzdelávať všetkých žiakov bez

¹² ZŠ, Komenského 21, Nesvady; ZŠ s MŠ, Školská 219, Žabokreky nad Nitrou

¹³ ZŠ, Pankúchova 4, Bratislava; ZŠ, Školská 339/2, Michal'any; ZŠ, 8. mája 640/39 Svidník; ZŠ s MŠ, Sedliská; ZŠ s MŠ, Hlavná 200/15, Hôrky

¹⁴ dotazník vyplnilo 364 zákonných zástupcov

rozdielu, čo opakovane potvrdilo 98,6 % opýtaných učiteľov. Do škôl zabezpečili materiálno-technické vybavenie, výučbové programy, možnosť vzdelávať sa v oblasti inklúzie, pedagogických asistentov a poskytovanie PO. I napriek tomu však 34,3 % učiteľov uviedlo, že nie sú odborne pripravení na vzdelávanie všetkých žiakov bez rozdielu, čo sa prejavilo vo výchovno-vzdelávacom procese, v oblasti inkluzívnej praxe.

Významnou súčasťou inkluzívneho vzdelávania bolo aj vnímanie žiakov, ktoré odrážalo ich postoje k rozmanitosti v školskom prostredí. Hoci inkluzívne vzdelávanie malo byť prirodzenou súčasťou školy, zistenia naznačili, že prítomnosť akýchkoľvek odlišností v triednom kolektíve žiaci vo väčšine prípadov nevnímali pozitívne ani priateľsky, čo vyplynulo z dotazníka CATCH (The Chedoke-McMaster Attitudes towards children with handicaps – *Postoje voči deťom so zdravotným postihnutím*). Tento postoj poukazuje na nutnosť systematickej práce so školskou, triednou klímou, na rozvoj empatie a budovanie rešpektujúcich vzťahov medzi žiakmi (**Podkapitola 2.1.1**).

Z dotazníkov zadaných učiteľom vyplynulo, že vzájomné vzťahy medzi pedagogickými zamestnancami a vedením školy sa vo všetkých hodnotených školách vyznačovali **otvorenou klímou**, čo vytvára základ a predpoklad na diskusiu zameranú na riešenie konkrétnych nedostatkov, ktoré boli identifikované v školskom prostredí.

Možnosť vyjadriť svoj názor na kvalitu vzťahov, ako aj na výchovno-vzdelávací proces v škole dostali aj **zákonní zástupcovia** ohrozenej skupiny žiakov prostredníctvom anonymného dotazníka. **Vzťahy medzi riaditeľom, učiteľmi a zákonnými zástupcami žiakov** boli vo väčšine škôl založené na dôvere a vzájomnom rešpekte, čo potvrdili aj zákonní zástupcovia žiakov v 93,3 % hodnotených subjektov. Školy sa podľa vyjadrení väčšiny riaditeľov škôl snažili prostredníctvom triednych aktívov vytvárať priestor pre zákonných zástupcov na spoločnú diskusiu, ktorá prispievala k rozvoju školy a zároveň umožňovala riešiť vzniknuté problémy, čo vo svojich odpovediach potvrdili zákonní zástupcovia žiakov v 46,6 % subjektov.

Z výsledkov dotazníka, ktorý vyplnilo 1 298 žiakov 5. – 9. ročníka ZŠ, vyplynulo, že **vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi neboli najpriaznivejšie, neposkytovali v dostatočnej miere pocit istoty a bezpečia**, čo celkovo oslabovalo vytváranie inkluzívneho prístupu vo vzdelávaní v kontexte priaznivej atmosféry v škole. Iba v 20 % škôl označili žiaci v dotazníku, že ich vzťahy s učiteľmi sú založené na dôvere, rešpekte a vzájomnej akceptácii v komunikácii. Viac ako polovica opýtaných žiakov (53,1 %) poukázala na to, že učitelia sa nezaujímajú o ich problémy, 50,6 % uviedlo, že učitelia sa nezaujímajú ani o ich záujmy a koničky a zároveň 29,7 % žiakov sa vyjadrilo, že im učitelia v škole neumožňujú podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré by prispeli k zlepšeniu práce školy. Napriek tomu, že 80,2 % žiakov označilo učiteľov, ktorí ich učia, ako vnímavých a tolerantných, 39,0 % žiakov pociťovalo na hodinách nervozitu, úzkosť či stres a 21,1 % žiakov hodnotilo správanie učiteľov k nim za negatívne.

2.1.1 Meranie postojov, názorov žiakov k žiakom so ŠVVP v bežných triedach kontrolovaných ZŠ

Na meranie postojov, názorov žiakov k žiakom so ŠVVP bol zadaný revidovaný dotazník **CATCH**¹⁵ žiakom bežných tried ZŠ. Dotazník CATCH bol anonymný, určený žiakom vo veku od 9 do 14 rokov.

V úvode dotazníka boli napísané tri samostatné charakteristiky chlapcov a dievčat¹⁶ s rôznymi výchovno-vzdelávacími potrebami: **Adam/Alenka**, žiaci *chorí, zdravotne oslabení*; **Boris/Betka**, žiaci *s poruchou aktivity a pozornosti*; **Cyril/Cilka**, žiaci *zo sociálne znevýhodneného prostredia*. Úlohou

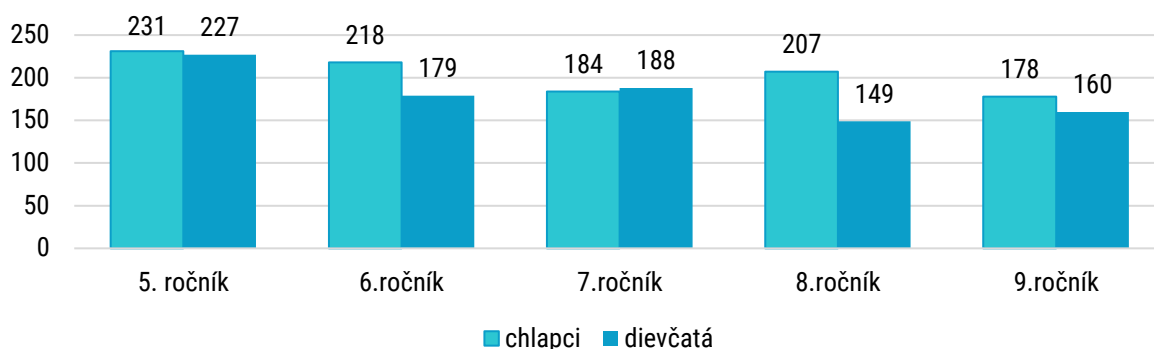
¹⁵ Postoje voči deťom so zdravotným postihnutím

¹⁶ Na základe odporúčania v oponentskom posudku PhDr. Zuzany Kusej zo Slovenskej akadémie vied boli modelové typy doplnené aj o profil dievčat, aby sa žiaci, žiačky mohli vyjadrovať buď k chlapcovi alebo k dievčaťu so ŠVVP.

Žiakov bolo vybrať jednu z charakteristík na základe svojej osobnej skúsenosti alebo preferencie. Dotazník tvorilo 36 položiek a žiaci svoju odpoveď vyjadrovali na 5-stupňovej škále (*rozhodne áno; áno; rozhodne nie; nie; neviem posúdiť*). Všetky odpovede žiakov sa spájali výlučne s výberom jednej charakteristiky žiaka/žiačky so ŠVVP v ukážke. V odpovediach žiaci interpretovali svoju sociálnu väzbu či odstup, svoj postoj, názory a skúsenosti smerom k žiakom so ŠVVP.

Dotazník CATCH bol zadaný 1 921 žiakom 5. až 9. ročníka ZŠ, čo predstavovalo 75,0 % všetkých žiakov na 2. stupni (**Graf 7**).

Graf 7 Počet žiakov podľa ročníka, ktorým bol administrovaný dotazník CATCH

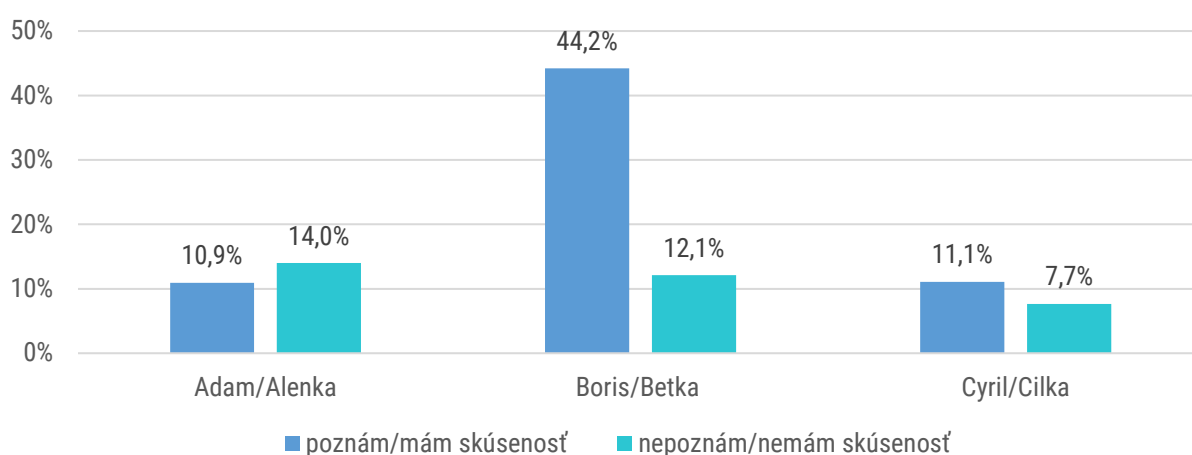

Zo súhrnného prehľadu preferencií jednotlivých charakteristík žiakov so ŠVVP (**Grafu 8**) vyplýva, že dve tretiny žiakov (**66,1 %**) **pozná niekoho, zároveň má skúsenosť s jedným zo žiakov z príbehu**. Najčastejšie z nich si žiaci vybrali a vyjadrovali svoj postoj k chlapcovi/dievčaťu s poruchou aktivity a pozornosti (44,1 %), približne rovnakú skúsenosť vyjadrili s chlapcom/dievčaťom zo SZP (11,1 %) a najmenej žiakov malo skúsenosť s chorým, zdravotne oslabeným chlapcom/dievčaťom (10,9 %).

Žiaci, ktorí **nepoznali** žiadneho žiaka/žiačku so ŠVVP, tvorili tretinu z celkového počtu oslovených žiakov (**33,9 %**). Z nich si **14,0 %** vybralo a svoj postoj vyjadrilo k chlapcovi/dievčaťu chorému, zdravotne oslabenému, potom k chlapcovi/dievčaťu s poruchou aktivity a pozornosti (**12,2 %**) a najmenej opýtaných (**7,7 %**) vyjadrilo svoj vzťah k chlapcovi/dievčaťu zo SZP.

Z pohľadu pohlavia si dievčatá aj chlapci vybrali približne rovnako a svoj postoj vyjadrili k charakteristike žiaka s poruchou aktivity a pozornosti.

Graf 8 Preferencie žiakov so ŠVVP

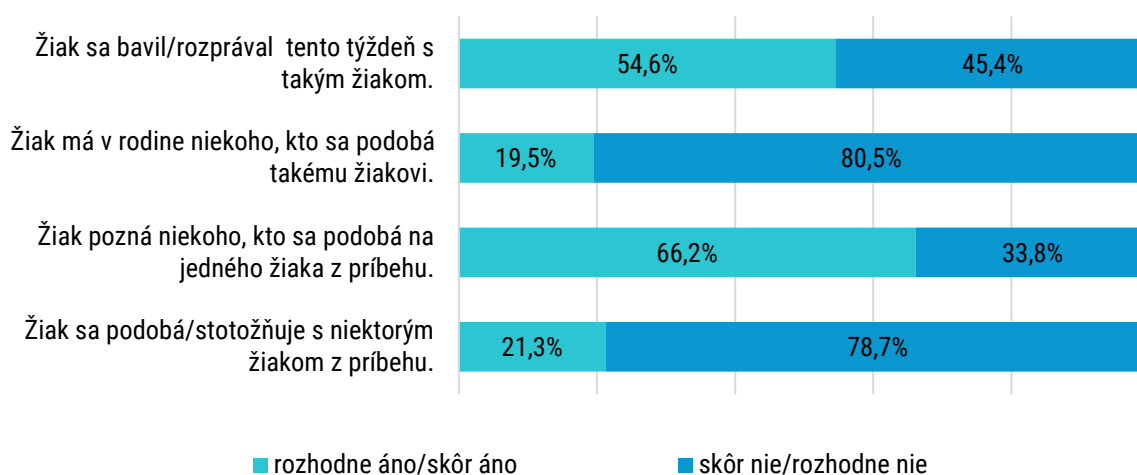
V skupine žiakov, ktorí mali skúsenosť s uvedenými žiakmi si najmenej vybrali Cyrila/Cilku, ktorí reprezentovali žiakov so SZP a najviac si žiaci vybrali a svoj postoj vyjadrili k Borisovi/Betke, ktorí

predstavovali žiakov s poruchou aktivity a pozornosti. Avšak v skupine žiakov, ktorí skúsenosť so žiakmi so ŠVVP nemali, si najviac (14 %) vybrali žiaka so ZZ (Adama/Alenku).

Podobnosť s chlapcom/dievčaťom so ŠVVP z ukážky

Na základe prečítaných troch charakteristík v úvodnej časti dotazníka sa 66,2 % žiakov vyjadrilo, že pozná niekoho, kto sa podobá žiakovi z príbehu a súčasne 19,5 % uviedlo, že má v rodine niekoho, kto sa podobá takémuto žiakovi z príbehu a zároveň 54,6 % žiakov uviedlo, že sa tento týždeň rozprával so žiakom so ŠVVP. Taktiež 21,3 % žiakov sa vyjadrilo, že sa podobá, resp. sa stotožňuje s niektorým žiakom z príbehu (**Graf 9**). Vzhľadom na to, že dotazník bol anonymný, nebolo možné vyhodnotiť skutočnosť, koľko žiakov so ŠVVP sa v odpovediach stotožnilo s charakteristikou niektorého z chlapcov/dievčat.

Graf 9 Podobnosť žiakov so žiakmi so ŠVVP z ukážky

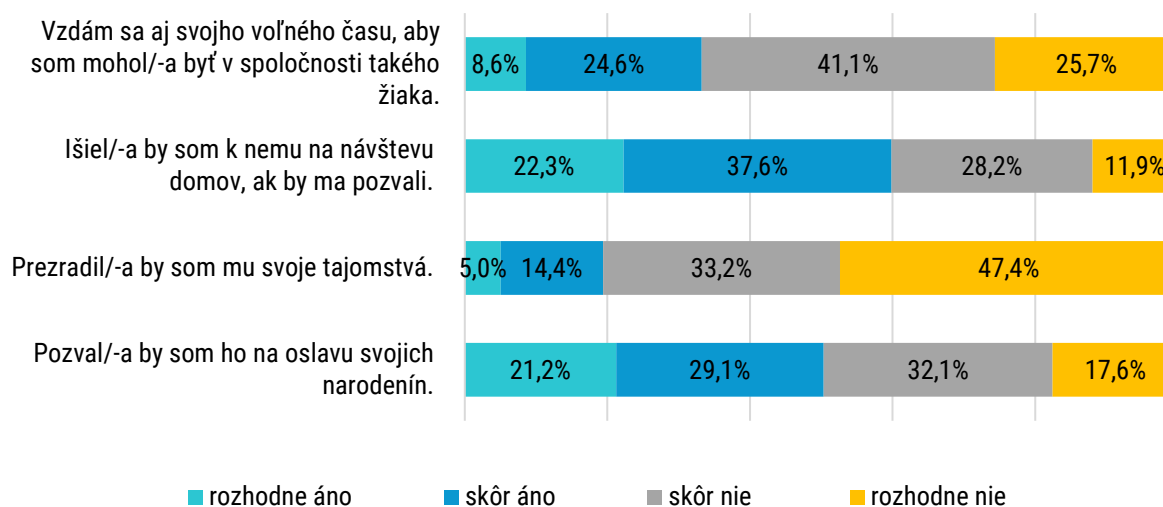
Dve tretiny žiakov poznali niekoho, kto sa podobá žiakovi z príbehu a 21,3 % žiakov sa stotožnilo s niektorým z uvedených žiakov so ŠVVP.

Postoje k žiakom so ŠVVP

Výsledky dotazníka každoročne potvrdzujú, že **postoje** žiakov voči žiakom so ŠVVP **sú naďalej formálne, prevažne odmietavé a málo ústretové**. Niečo viac ako polovica žiakov by prijala pozvanie na návštevu domov k takémuto žiakovi, ak by ho pozval. Avšak na strane druhej by približne 50 % žiakov na oslavu svojich narodením žiaka so ŠVVP nepozvalo. Tento postoj môže byť výrazne ovplyvnený do veľkej miery aj vplyvom rodičov. Zistenia ďalej potvrdili, že dve tretiny žiakov nie sú ochotné vzdať sa svojho voľného času v prospech žiaka so ŠVVP. Tento fakt môže byť spôsobený aj tým, že 80,6 % žiakov týmto žiakom nedôveruje z rôznych dôvodov (**Graf 10**).

Preto je dôležité otvorene diskutovať so žiakmi na ranných kruhoch, zákonnými zástupcami na triednych aktívoch o podpore a pomoci spolužiakom so ŠVVP, venovať sa sociálnej dynamike triedneho kolektívu, podporovať pozitívne postoje a zlepšovať sociálne zručnosti všetkých aktérov školského prostredia. Iba takýmto spôsobom môžeme podporovať inkluzívne školské prostredie, kde budú všetci žiaci rešpektovaní.

Graf 10 Postoje žiakov k žiakom so ŠVVP

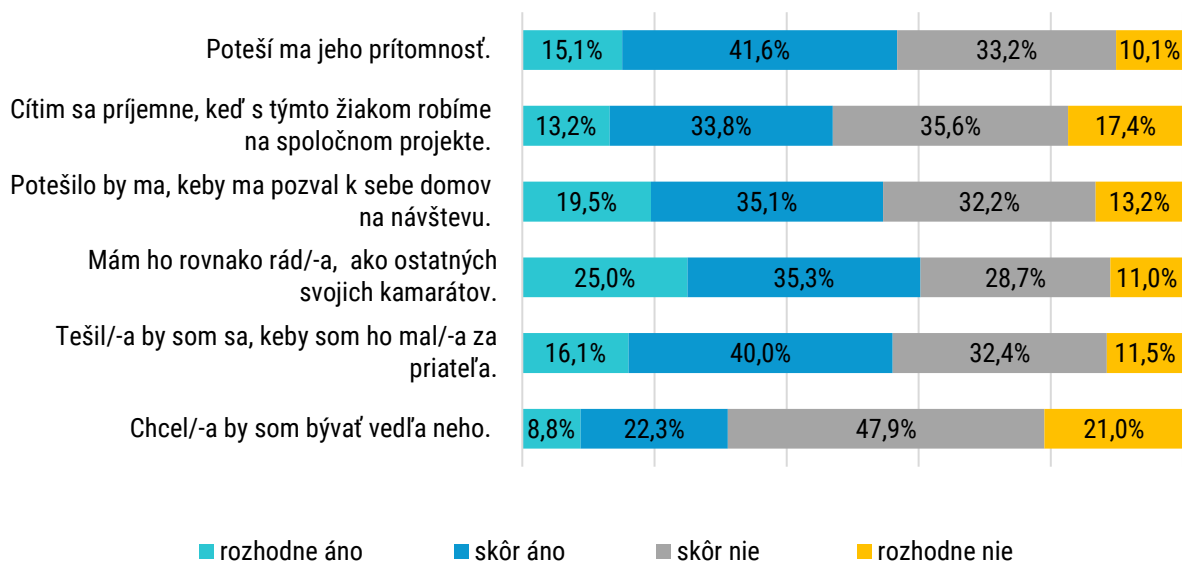
Postoje žiakov k žiakom so ŠVVP sú rezervované, čo môže byť spôsobené predsudkami voči žiakom so ŠVVP, a to vedie k nedôvere. Až 80,6 % žiakov nedôveruje týmto žiakom z rôznych dôvodov, a preto sa s nimi nepodelia o svoje tajomstvá. Môže to byť zo strachu z nepochopenia, že ich tajomstvá budú nesprávne pochopené či prezradené alebo z dôvodu už existujúcich sociálnych bariér. Zároveň dve tretiny žiakov nie je ochotných vzdať sa svojho voľného času v prospech žiakov so ŠVVP.

Reflektovanie emócií žiakov vo vzťahu k žiakom so ŠVVP

Z vyjadrení žiakov na otázky týkajúce sa ich emócií voči spolužiakom so ŠVVP vyplynulo, že **viac ako 50 % žiakov sa necíti príjemne, keď s ním pracuje na spoločnom projekte (Graf 11)**. Viac ako 60 % žiakov, by nechcelo vedľa neho sedieť v triede, pretože sa nevedia vhodne správať, nemajú sebadisciplínu a neustále vyrušujú a už vôbec by 68,8 % žiakov nechcelo bývať vedľa nich. Zaujímavé je zistenie, že viac ako 60 % žiakov uviedlo, že ich má rovnako rado ako ostatných svojich kamarátov a viac ako 50 % žiakov poteší ich prítomnosť. To môže súvisieť s tým, že žiaci ako on sa zaujímajú o mnoho vecí, čo uviedlo viac ako 65,2 % žiakov, a tieto záujmy nemusia súvisieť výlučne so školskými úlohami a aktivitami. Jednou z možností môže byť aj sociálne žiaduca odpoveď vo vzťahu k žiakom so ŠVVP.

Porovnaním vyjadrení dievčat a chlapcov sú odpovede dievčat opäť o niekoľko percent v prospech žiakov so ŠVVP. Avšak to stále neznamená ich úplne prijatie.

Graf 11 Reflektovanie emócií žiakov vo vzťahu k žiakom so ŠVVP

Emócie žiakov vo vzťahu k žiakom so ŠVVP sú ambivalentné, rozporuplné. Na jednej strane 56,7 % žiakov poteší ich prítomnosť, avšak na strane druhej viac ako dve tretiny žiakov by ich nechceli mať v blízkosti svojho bydliska.

Možno konštatovať, že v kontrolovaných školách, v jednotlivých ročníkoch žiaci prítomnosť rozmanitých skupín žiakov v triedach vnímajú formálne, ich postoje sú odmietavé. Empatickejší postoj zaujali dievčatá, ale iba o niekoľko percent, avšak ani tie nenaznačujú ich úplnú akceptáciu. Preto navrhujeme na zlepšenie vzťahov a postojov žiakov k žiakom so ŠVVP rozvíjať sociálne a emocionálne zručnosti, ktoré rešpektujú inkluzívne hodnoty a princípy, a to prostredníctvom preventívnych činností podpornej úrovne 1. a 2. stupňa. Zároveň organizovanie prednášok, besied, ktoré by žiakom objasnili pojmy a charakteristiku špecifik ich spolužiakov so ŠVVP, pripraviť kroky ako môžu byť nápomocní a podporiť svojich spolužiakov. Zaviest' PO zamerané na podporu sociálneho zaradenia.

2.1.2 Budovanie inkluzívnej kultúry prostredníctvom spolupráce

Inkluzívna kultúra sa rozvíjala aj spoluprácou škôl so zriaďovateľom, odbornými službami, komunitami a inými, partnerskými školami, ktoré prispeli skúsenosťami a návrhmi na zlepšenie.

Tretina kontrolovaných ZŠ¹⁷ potvrdila úspešnú spoluprácu so zriaďovateľom pri nastavovaní autobusových grafikonov, čo zabezpečilo dostupnosť dopravy do a zo školy pre všetkých žiakov. Žiaci tak mohli dochádzať na vyučovanie včas. Ostatné kontrolované školy už mali zabezpečenú dostupnosť dopravy do a zo školy.

Väčšina riaditeľov škôl (80,0 %) ocenila **spoluprácu so zariadeniami poradenstva a prevencie** pri poskytovaní metodologickej podpory pre inkluzívne vzdelávanie, tvorbe IVP, vzdelávaní žiakov so ZZ a poskytovaní podporných opatrení pre žiakov so ŠVVP, čo potvrdilo vo svojich odpovediach 86,5 % učiteľov. Zároveň 93,7 % učiteľov potvrdilo spoluprácu v kontexte získavania komplexných informácií o žiakoch, ktorí potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť.

¹⁷ ZŠ, Školská 604/17, Heľpa; ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ, Moskovská 1, Michalovce; ZŠ, Školská 339/2, Michalany; ZŠ, Komenského 21, Nesvady

Efektívnu **spoluprácu s komunitným centrom** ocenili štyri kontrolované subjekty¹⁸. Riaditelia v rozhovore uviedli, že ich zamestnanci sú nápomocní pri zabezpečovaní pravidelnej školskej dochádzky žiakov, ich príprave na vyučovanie, riešení výchovno-vzdelávacích problémov, zabezpečení kontaktu medzi školou a zákonnými zástupcami žiakov. Ostatné školy nemali v okolí zriadené komunitné centrum.

S **občianskym združením** spolupracovalo päť škôl¹⁹, ich činnosť bola zameraná na doučovanie žiakov, prípravu na vyučovanie, riešenie problémov súvisiacich s osobnostným rozvojom žiakov a pri prevencii sociálno-patologických javov. Občianske združenia tiež organizovali rôzne prednášky, konferencie a podporovali medzigeneračný dialóg prípravou kultúrnych programov.

Partnerstvo s inými školami za účelom výmeny skúseností v oblasti inkluzívneho vzdelávania uviedla tretina škôl²⁰. V dotazníku spoluprácu s inými školami potvrdilo 69,3 % pedagogických zamestnancov. Odvítalo sa na úrovni vedúcich zamestnancov aj odborných zamestnancov. Jedna škola mala nadviazanú spoluprácu so zamestnancami iných škôl v zahraničí²¹.

Pozitívne možno hodnotiť úsilie, ktoré prejavili všetky uvedené školy **zapájaním žiakov** bez rozdielu do rozličných činností a aktivít života miestnej komunity prípravou viacerých vystúpení s kultúrnym programom aj v spolupráci so seniormi.

Väčšina riaditeľov škôl uviedla, že spolupráca s niektorými rodičmi žiakov ohrozených skupín bola sporadická, napriek ich snahe zapájať týchto rodičov do rôznych školských aktivít. Rodičia tiež prejavovali nedostatočný záujem o vzdelávacie výsledky svojich detí a nekládli dôraz na ich pravidelnú dochádzku do školy.

Všetky školy s výnimkou 1 subjektu sa prezentovali ako transparentné, na informovanie verejnosti o dianí a aktivitách využívali webové sídlo školy, facebookové profily, miestny rozhlas, plagáty, ale aj nástenky a informačné panely umiestnené vo vstupných priestoroch školy.

2.2 TVORBA INKLUZÍVNEJ POLITIKY

Druhá oblasť hodnotenia sa týkala koncepcnej stratégie inkluzívneho vzdelávania, uplatňovania právnych predpisov vo výchove a vzdelávaní žiakov.

Tretina riaditeľov škôl²² v rozhovore uviedla, že mali vypracovanú **stratégiu inkluzívneho vzdelávania**, čo potvrdilo viac ako 80,0 % pedagogických zamestnancov. Tento nesúlad poukazuje na nedostatočnú participáciu a komunikáciu medzi vedením školy a učiteľmi, pričom strategické dokumenty školy nie sú dostatočne zdieľané, resp. spoločne vytvárané. Predložené stratégie čiastočne definovali princípy inkluzívneho vzdelávania, avšak nemali oporu v dokumente *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní*²³. Cieľom týchto dokumentov bolo vybudovať školy, ktoré zabezpečia spoločnú výchovu a vzdelávanie všetkých žiakov. Kľúčovými krokmi v rozvoji inkluzívneho vzdelávania boli spolupráca so zákonnými zástupcami žiakov, poskytovanie PO, aktívna činnosť ŠPT, vypracovanie dokumentu na predchádzanie školského neúspechu, zabezpečenie materiálno-technického vybavenia škôl,

¹⁸ ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ, Moskovská 1, Michalovce; ZŠ, 8. mája 640/39, Svidník; ZŠ s MŠ, Sedliská

¹⁹ ZŠ, P. Horova 16, Bratislava; ZŠ, Pankúchova 4, Bratislava; ZŠ, Školská 604/17, Heľpa; ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ, Štúrova 1 115, Šaštín-Stráže

²⁰ ZŠ, Pankúchova 4, Bratislava; ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ s MŠ, Sedliská; ZŠ s MŠ, K. Kuffnera, Školská 1 087, Sládkovičovo; ZŠ s MŠ, Hlavná 200/15, Hôrky

²¹ ZŠ s MŠ, K. Kuffnera, Školská 1 087, Sládkovičovo; ZŠ, Ivančice – ČR, Valencia – Španielsko

²² ZŠ, Lúčna 8, Divín; ZŠ s MŠ, Sedliská; ZŠ s MŠ, Školská 219, Žabokreky nad Nitrou; ZŠ, Domaniža; ZŠ s MŠ, K. Kuffnera, Školská 1 087, Sládkovičovo

²³ Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní, 2021, Dokument dostupný na webovom sídle MŠVVaM, SR: <https://www.minedu.sk/data/att/928/23120.ae7062.pdf>

podporovanie priaznivej klímy v triedach, budovanie pozitívnych vzťahov s verejnosťou, transparentnosť škôl, evalvácia stanovených cieľov a spolupráca s inštitúciami podporujúcimi inklúziu. Koncepčné stratégie inkluzívneho vzdelávania v kontexte priorít škôl boli vyhodnocované a prispôsobované aktuálnym zisteniam. **Desegregačný plán** mala vypracovaný jedna škola²⁴. V **školskom poriadku** mala väčšina škôl (80,0 %) zavedené jasné postupy a inštrukcie pre bezpečnosť školského prostredia a menej bežné krízové situácie.

Po vyhodnotení predložených **ŠkVP** možno konštatovať, že 72,4 % škôl deklaruje právo na kvalitné vzdelávanie, vytvorenie podmienok a poskytovanie podporných opatrení pre všetkých žiakov, ktorých potreby si to vyžadujú. Podmienky vzdelávania jednotlivých skupín žiakov boli v dvoch tretinách škôl naplnené, s výnimkou školy²⁵, kde pre žiakov so ZZ neboli v ŠkVP zapracované vzdelávacie príležitosti, najmä úprava podmienok ich výchovy a vzdelávania. V druhej škole²⁶ nerozpracovali učebné osnovy predmetov špeciálnopedagogickej podpory, rovnako telesnej a športovej výchovy a informatiky. V ďalšej ZŠ²⁷ žiakov s MP vzdelávaných v špeciálnych triedach nedelili do skupín na hodinách pracovného vyučovania a žiakom s VPU hodnotili diktáty známku, čím porušili platnú legislatívu. Žiaci pochádzajúci z MRK v inej škole²⁸ nemali v ŠkVP definované podmienky edukácie, absentovali zapracované PO aj činnosť podpornej úrovne 1. a 2. stupňa. Iná ZŠ²⁹ deklarovala v ŠkVP poskytovanie PO žiakom cudzincom s dôrazom na prekonávanie jazykovej bariéry, avšak jazykové kurzy neaplikovala žiadnemu žiakovi uvedenej skupiny. Viac ako 85 % škôl v ŠkVP deklaruje interkultúrne porozumenie všetkých žiakov, hodnotené školy mali zapracované do obsahu jednotlivých vyučovacích predmetov niektoré prvky prierezových tém, čo preukázali aj priame pozorovania na vyučovacích hodinách.

Školské poriadky väčšiny (86,7 %) kontrolovaných subjektov boli vypracované v súlade s právnymi predpismi, prerokované v pedagogickej rade, zverejnené na ich webových sídlach, s obsahom boli oboznámení žiaci aj rodičia.

Dokumentácia žiakov so ŠVVP v 66,6 % škôl nebola komplexná. V jednom subjekte³⁰ nedostatky súviseli s vydanými rozhodnutiami RŠ, ktoré neboli chronologicky datované alebo boli duplicitne vydané s rozdielnym dátumom, absentovalo rozhodnutie o oslobodení žiaka od povinnosti dochádzať do školy. Rozhodnutia boli vydané s povolením individuálneho vzdelávania, avšak chýbali písomné správy o postupe a výsledkoch výchovno-vzdelávacej činnosti, ich prerokovanie v pedagogickej rade. V inom subjekte³¹ chýbali rozhodnutia RŠ o prijatí žiaka do školy, prípadne o prijatí žiaka prestupom, zároveň rozhodnutie o oslobodení žiaka od vzdelávania sa v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo ich častí. Žiaci so športovým nadaním v jednom subjekte³² boli prijatí na základe splnených vypracovaných kritérií školou, avšak bez lekárskeho potvrdenia o ich zdravotnej spôsobilosti. V ďalšej škole³³ napriek odporúčaniam centra poradenstva a prevencie (CPP) nevypracovali IVP niektorým žiakom so ZZ. V ZŠ³⁴ navrhla školská špeciálna pedagogička PO, ktoré bolo možné poskytovať iba na základe vyjadrenia OZ ZPP. V ostatných kontrolovaných subjektoch opakovane chýbali v IVP informované súhlasy zákonného

²⁴ ZŠ, Lúčna 8, Divín

²⁵ ZŠ s MŠ, Školská 219, Žabokreky nad Nitrou;

²⁶ ZŠ, Školská 604/17, Heľpa

²⁷ ZŠ, Lúčna 8, Divín

²⁸ ZŠ, Školská 339/2, Michal'any

²⁹ ZŠ, P. Horova 16, Bratislava;

³⁰ ZŠ, Komenského 21, Nesvady

³¹ ZŠ s MŠ, Školská 219, Žabokreky nad Nitrou

³² ZŠ, 8. mája, Svidník

³³ ZŠ s MŠ, Svätý Kríž

³⁴ ZŠ, Školská 339/2, Michal'any

zástupcu, školy neposkytli zákonným zástupcom kópiu IVP, chýbali písomné žiadosti na účel poskytnutia PO a o poskytnutie PO, čo nebolo v súlade s právnymi predpismi. Individuálne vzdelávacie programy neboli aktualizované, absentovalo zapracovanie PO, vypracované boli bez participácie PA, neobsahovali informácie o zabezpečení organizácie vyučovania z dôvodu oslobodenia od vyučovania niektorého predmetu. Obsah IVP nie vždy korešpondoval s odporúčaniami CPP pre výchovno-vzdelávací proces, zároveň obsah nebol konzultovaný so žiakmi 5. – 9. ročníka ZŠ a ich zákonnými zástupcami. Viaceré zistené nedostatky v ich obsahu mali negatívny dosah na realizáciu vzdelávania žiakov, pretože v nich absentovali nastavenia na aktuálny stav úrovne vedomostí, zručností a schopností, neboli v nich jasne zadefinované ciele, špecifiká vzdelávania podľa ich aktuálnych potrieb. Napriek toľkým nedostatkom 97,4 % pedagogických zamestnancov tvrdilo, že v IVP nastavujú vzdelávacie ciele žiakom tak, aby boli rešpektované ich potreby a možnosti vzdelávania.

Takmer všetci pedagogickí zamestnanci sa v dotazníku vyjadrili, že na základe **pedagogickej diagnostiky** identifikovali potreby žiakov a prispôbovali im PO vo vyučovacom procese. Avšak zo zistení ŠŠI vyplýva, že **pedagogickú diagnostiku učitelia nerealizovali v 40,0 % škôl**, nepredložili o nej žiadne písomné záznamy. To isté platí aj pre **orientačnú diagnostiku, ktorá nebola realizovaná v 53,3 % škôl** z dôvodu nedostatku odborných zamestnancov v škole.

Výchovno-vzdelávacie problémy žiakov so ŠVVP a menej úspešných žiakov školy neboli dôsledne analyzované, neurčovali postupy a metódy na zlepšenie ich prospechu. Komplexná informovanosť o napredovaní týchto skupín žiakov nebola preukázaná. Formálnosť v plánovaní a odovzdávaní informácií o vzdelávacích výsledkoch žiakov a ich následnom uplatnení v praxi poukázali na nízku participáciu pedagogických a odborných zamestnancov školy. Napriek tomuto zisteniu sa riaditelia 93,3 škôl vyjadrili, že učitelia rešpektovali potreby a možnosti všetkých žiakov. Za hlavné príčiny ich neúspechu vo vzdelávaní uviedli nezáujem žiakov o vzdelávanie, ľahostajný prístup k vzdelávacím výsledkom sprevádzaný ich vysokou absenciou, slabou alebo žiadnou kontrolou žiaka zo strany zákonných zástupcov a malý záujem z ich strany o spoluprácu so školou.

2.3 ROZVOJ INKLUZÍVNEJ PRAXE

Tretia oblasť hodnotenia sa zameriavala na zistenie aktuálneho stavu inkluzívneho vzdelávania v praxi, organizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu, materiálno-technické podmienky, vytváranie inkluzívneho prostredia, zabezpečenie rôznorodých vzdelávacích potrieb každého žiaka a podporu vzájomnej kooperácie medzi všetkými žiakmi.

2.3.1 Výchovno-vzdelávací proces

Kontrolované školy zabezpečovali organizáciu a priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu v heterogénnych triednych kolektívoch v zastúpení žiakov ohrozených skupín. Všetci žiaci využívali školské priestory rovnako, s výnimkou dvoch ZŠ³⁵, kde žiakov vzdelávali oddelene, mimo kmeňovej triedy, čo možno vnímať ako obzvlášť závažný typ **nerovného – diskriminačného zaobchádzania**. Uvedená škola³⁶ vykazovala **znaky školskej i rezidenčnej segregácie**³⁷. Triedy, v ktorých sa títo žiaci učili mali výrazne zníženú úroveň materiálno-technického vybavenia a niektoré aj hygienicky nevyhovujúce podmienky.

³⁵ ZŠ, Moskovská 1, Michalovce; ZŠ, 8. mája 640/39, Svidník

³⁶ ZŠ, Moskovská 1, Michalovce

³⁷ ŠŠI informovala o zisteniach Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Splnomocnenca vlády pre rómske komunity, Poradňu pre občianske a ľudské práva. Na zistené nedostatky bol upozornený zriaďovateľ školy a na zlé hygienické podmienky regionálny úrad verejného zdravotníctva.

Výchovno-vzdelávací proces v kontexte inklúzie bol sledovaný na **286 priamych pozorovaniach** v triedach primárneho a nižšieho stredného vzdelávania.

Priamym pozorovaním na vyučovaní sa zistilo, že na väčšine vyučovacích hodín boli žiaci učiteľmi rešpektovaní, učitelia sa snažili vytvárať bezpečné, priateľské prostredie v triede. Väčšine učiteľov záležalo na tom, aby sa žiaci v triede cítili príjemne. Väčšina škôl podporovala heterogénnosť triednych kolektívov. Učitelia v dotazníku uviedli, že obsah vzdelávania prispôsobujú individuálnym potrebám žiakov, čo sa žiaľ nepotvrdilo pri príprave úloh, zadaniach a pracovných listoch, ktoré by zohľadňovali vzdelávacie potreby žiakov na 42,3 % hospitovaných hodinách. Zároveň väčšina učiteľov ďalej uviedla, že ak žiak zlyhá vo vyučovacom procese, tak iniciovali stretnutie s rodičmi a spoločne s nimi dohodli stratégiu a podporu na odstránenie učebných problémov. Avšak tieto tvrdenia neboli v plnej miere potvrdené, pretože tretina zákonných zástupcov žiakov mala odlišnú skúsenosť. Negatívnym zistením tiež bolo, že takmer **tretina učiteľov neaplikovala navrhnuté PO žiakom, ktorí mali vyjadrenie na účel poskytnutia PO.**

Pedagogickí asistenti boli prítomní na približne 70 % vyučovacích hodín. Avšak za negatívne zistenie možno považovať, že na viac ako tretine hodín nepodporovali samostatnosť žiakov a v 64,7 % prípadov sa nezapájali do spolupráce s učiteľmi pri vyhodnocovaní ich výsledkov vzdelávania.

Priamym pozorovaním na vyučovaní sa zistilo, že žiaci vo veľkej miere pracovali s učebnými pomôckami, pričom kompenzačné pomôcky využívali iba na viac ako tretine hodín. Informačno-komunikačné technológie (IKT) boli zapojené do výučby takmer v polovici sledovaných hodín. Na troch štvrtinách hodín (78,7 %) boli žiakom so ŠVVP informácie sprostredkované výhradne klasickým spôsobom (v printovej forme) a v 26,2 % hodín boli informácie žiakom so ŠVVP dostupné aj v digitálnej podobe.

Na polovici vyučovacích hodín učitelia vytvárali portfóliá žiakom. Aktivizujúce metódy, stratégie neboli aplikované na 43 % vyučovacích hodín, zároveň na 39,2 % hodín nepodporovali učitelia kooperatívne vzdelávanie. Na 72,4 % hodín žiaci nedostali príležitosť individuálne si organizovať svoju prácu, získavať a spracovávať informácie z rôznych zdrojov s použitím IKT, pričom nemali možnosť preberať zodpovednosť za plánovanie svojho času, svojho rozhodnutia a získavania schopností spoľahnúť sa na vlastné vedomosti a schopnosti. Zároveň im chýbal priestor na prezentáciu vlastnej práce prostredníctvom IKT, čo obmedzovalo rozvoj ich prezentačných zručností, komunikačných kompetencií, ako aj schopnosť presne vyjadrovať vlastné myšlienky. Na dvoch tretinách (67,8 %) hodín učitelia neuplatnili spôsob hodnotenia na úrovni žiaka s využívaním metód formatívneho hodnotenia podporujúceho pokrok každého žiaka a proces učenia, podporujúceho reflexiu a sabareflexiu v kontexte pedagogickej diagnostiky.

2.3.2 Podmienky na vzdelávanie a úroveň podpory žiakov

Riaditelia hodnotených subjektov a ich zástupcovia spĺňali kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky na výkon činnosti vedúceho pedagogického zamestnanca. Výchovno-vzdelávací proces zabezpečovali pedagogickí zamestnanci spĺňajúci kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky na výkon pedagogickej činnosti v základnej škole, s výnimkou troch subjektov. V jednej ZŠ³⁸ školská špeciálna pedagogička, nespĺňala kvalifikačné predpoklady na výkon pracovnej činnosti v príslušnej kategórii a platnou legislatívou určenú dĺžku výkonu pracovnej činnosti. Jedna učiteľka nižšieho stredného vzdelávania nevyučovala predmety, v ktorých získala vzdelanie v rozsahu jednej polovice základného úväzku zníženého o jednu hodinu. Jedna vychovávateľka a jedna pedagogická asistentka si dopĺňali úväzok vyučovaním predmetov v rozpore s platným právnym

³⁸ ZŠ, P. Horova 16, Bratislava

predpisom. V druhej ZŠ³⁹ 2 učiteľky primárneho vzdelávania a 2 učители nižšieho stredného vzdelávania, nespĺňali podmienku dosiahnutia vysokoškolského vzdelania druhého stupňa a v tretej ZŠ⁴⁰ 3 učители nespĺňali požadované kvalifikačné predpoklady (získali iba 1. stupeň vysokoškolského vzdelania).

Všetci pedagogickí zamestnanci v dotazníku uviedli, že si prehlbovali svoje profesijné kompetencie prostredníctvom aktualizácie a inovačného vzdelávania, ako aj prostredníctvom metodických stretnutí. Viac ako 90 % učiteľov uviedlo, že nadobudnuté informácie im pomáhajú znižovať bariéry vo vzdelávaní žiakov. Napriek tomu na priamych pozorovaniach nie vždy preukázali vedomosti a zručnosti získané týmto vzdelávaním. Dve tretiny pedagogických a odborných zamestnancov nerealizovali vzájomné hospitácie na vyučovaní, ktoré by umožnili výmenu skúseností a hľadania stratégií vzdelávania pre menej úspešných žiakov.

Školský podporný tím bol zriadený v 93,3 % hodnotených škôl. Avšak PZ v tretine hodnotených škôl nevnímali podporný systém v škole a ŠPT ako funkčný a koordinovaný. Činnosť podpornej úrovne 1. stupňa vykonávali v 66,6 % kontrolovaných subjektov, pričom zabezpečenie týchto činností malo značné rezervy. V 53,3 % škôl nebol zabezpečený servis podpornej úrovne 2. stupňa z dôvodu nedostatku odborných zamestnancov. V jednej škole⁴¹ systematická realizácia špeciálnopedagogickej intervenčnej činnosti predchádzajúcim školským špeciálnym pedagógom vo vzťahu k žiakom so ZZ nebola preukázaná, k dispozícii nebola evidencia doterajšej činnosti ani záznamy z orientačnej diagnostiky, intervencií alebo portfólia žiakov so ŠVVP. V druhej škole⁴² funkčnosť ŠPT znižovalo zavedenie pracovnej pozície školského špeciálneho pedagóga iba na 25 % úväzok, čo neumožňovalo poskytovanie odborných činností v plnom rozsahu (neúplnosť dokumentácie v súvislosti s poskytovaním PO, minimálne uplatňovanie pedagogickej diagnostiky pri stanovení PO, neaktualizovanie IVP, ale aj nevedomosť o ich existencii a zavedení do školskej praxe). V inej škole⁴³ ŠPT nerealizoval záznamy o svojej činnosti.

Školský špeciálny pedagóg neposkytoval odborné činnosti v plnom rozsahu v 42,9 % škôl. V jednej škole⁴⁴ ho vôbec nezamestnávali. **Nedostatky** v činnosti školského špeciálneho pedagóga sa vyskytovali **v administratívnej a dokumentačnej činnosti** (tvorba portfólií žiakov, ktorých mal v špeciálnopedagogickej starostlivosti; písomná evidencia o svojej špeciálnopedagogickej činnosti; zabezpečenie informácií na webovú stránku školy v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva), **v odbornej činnosti so žiakmi/intervenčnej činnosti** (vykonávanie orientačnej špeciálnopedagogickej diagnostiky; realizovanie špeciálnopedagogických intervencií pre žiakov so ŠVVP aj pre žiakov, ktorí nie sú so ŠVVP; vykonávanie depistáže žiakov so ŠVVP; participácia v procese kariérového poradenstva a výbere škôl pre žiakov so ŠVVP; vypracovanie záverečnej správy o svojej činnosti za školský rok), **v metodicko-odbornej činnosti** (evidencia konzultácií so zákonnými zástupcami; príprava metodických materiálov pre zákonných zástupcov, pre pedagogických zamestnancov).

Školský psychológ mal iba v tretine subjektov⁴⁵ vytvorenú pracovnú pozíciu, ale odborné činnosti v plnom rozsahu nevykonával v žiadnej škole. Najčastejšie sa **nedostatky** prejavovali v nerealizovaní orientačnej diagnostiky, a to z dôvodu nepostačujúceho vybavenia diagnostickými nástrojmi, čo znemožňovalo jej

³⁹ ZŠ, Pankúchova 4, Bratislava

⁴⁰ ZŠ, Moskovská 1, Michalovce

⁴¹ ZŠ, P. Horova 16, Bratislava

⁴² ZŠ, Komenského 21, Nesvady

⁴³ ZŠ s MŠ, Svätý Kríž

⁴⁴ ZŠ, Štúrova 1 115, Šaštín-Stráže

⁴⁵ ZŠ, P. Horova 16, Bratislava; ZŠ, Pankúchova 4, Bratislava; ZŠ, Komenského 21, Nesvady; ZŠ s MŠ, Školská 219, Žabokreky nad Nitrou; ZŠ s MŠ, K. Kuffnera, Školská 1 087, Sládkovičovo

plnohodnotné vykonávanie. Ďalším nedostatkom bola neadekvátna príprava metodických materiálov určených pre PZ a zákonných zástupcov žiakov.

Viac ako 70 % hodnotených škôl **nemalo komplexne vybudované bezbariérové prostredie** ani v interiéri, ani v exteriéri. Výnimkou tvorila jedna škola⁴⁶, ktorá mala vybudovaný bezbariérový vstup, vstupnú rampu, v interiéri bola vybavená stoličkovými výťahmi pre zabezpečenie pohybu osôb s obmedzenou schopnosťou pohybu na schodiskách. Okrem toho mala kompletne zmodernizovaný bezbariérový pavilón s bazénom. V ostatných školách bola úprava bezbariérového prostredia realizovaná len čiastočne, a to prevažne v súvislosti so vstupom do budovy. Tieto úpravy boli závislé od finančných možností škôl a spolupráce so zriaďovateľmi. Vytvorená čiastočná bezbariérovosť však len obmedzene umožňuje samostatné zapojenie žiakov do školského života a neprispieva k zabezpečeniu rovnosti príležitostí.

Všetky kontrolované školy ponúkali žiakom celodenný výchovný systém prostredníctvom **školského klubu detí** a krúžkov, kde im okrem rôznych činností poskytovali aj doučovanie, prípravu na vyučovanie a písanie domácich úloh.

Na základe princípu rovného prístupu sa žiaci bez ohľadu na etnický pôvod, kultúru a postihnutie angažovali v rôznych školských a **mimoškolských aktivitách**, zúčastňovali sa výchovných koncertov, výletov, exkurzií, filmových a divadelných predstavení. Všetkým žiakom zmysluplne plánovali voľný čas, viedli ich k zdravému životnému štýlu i pochopeniu významu pohybových aktivít pre zdravie. Svoje záujmy, nadanie aktívne rozvíjali v záujmových útvaroch vzdelávacieho, športového a umeleckého zamerania.

Vo väčšine škôl výchovní poradcovia zastávali kumulovanú funkciu kariérových poradcov. Riadili sa plánmi práce na aktuálny školský rok. V rámci výchovného poradenstva sa podieľali na riešení výchovných problémov žiakov, zabezpečovali realizáciu preventívnych aktivít, poskytovali metodickú pomoc učiteľom a realizovali konzultačnú činnosť vo vzťahu k zákonným zástupcom. Vo väčšine škôl, žiaci vedeli kto je výchovný poradca. Spolupracovali s vedením školy, ktoré rešpektovalo ich odporúčania a návrhy na zlepšenie správania, výnimku tvorili tri školy⁴⁷. Poskytovanie výchovného poradenstva nebolo efektívne zabezpečené. Výchovné poradkyne neposkytovali učiteľom metodickú pomoc pri výchove a vzdelávaní. Záznamy o individuálnych konzultáciách neboli vedené, skupinové stretnutia s triednymi kolektívami nerealizovali. Vedúci pedagogickí zamestnanci nerešpektovali a nepodporovali návrhy výchovného poradcu. Spolupráca so ZPP nebola realizovaná, chýbala vypracovaná vízia, stratégia plánovania a príslušná dokumentácia.

V oblasti kariérového poradenstva väčšina škôl poskytovala v spolupráci s odbornými zamestnancami ZPP poradenskú a informačnú činnosť pre žiakov, ich zákonných zástupcov a PZ školy o typoch a druhoch škôl, o možnostiach štúdia, o sústave študijných odborov. V polovici škôl bolo poskytované poradenstvo a podpora skupinám žiakov, ktorým vo zvýšenej miere hrozí riziko predčasného ukončenia povinnej školskej dochádzky. V tretine škôl kariérový poradca žiakom zabezpečoval testovanie profesijnej orientácie a individuálne konzultácie. V dvoch tretinách škôl žiaci vedeli, kto z učiteľov školy je kariérovým poradcom.

2.4 OPATRENIA NA ODSTRÁNENIE ZISTENÝCH NEDOSTATKOV

Štátna školská inšpekcia upozornila zriaďovateľa⁴⁸ ZŠ, Komenského 21, Nesvady na nedostatky týkajúce sa zriadenia špecializovanej triedy v školskom roku 2023/2024 zaradením pôvodne 7 žiakov rómskeho etnika prijatých do 1. ročníka od 1. 9. 2024 bez náležitostí v zmysle príslušného ustanovenia školského

⁴⁶ ZŠ, Pankúchova 4, Bratislava

⁴⁷ ZŠ, Komenského 21, Nesvady; ZŠ s MŠ, Ul. Hlavná 200/15, Hôrky; ZŠ s MŠ, Svätý Kríž

⁴⁸ Mesto Nesvady, Obchodná 23, Nesvady

zákona (chýbajúci návrh triedneho učiteľa po vyjadrení výchovného poradcu a vopred prerokovaný informovaný súhlas zákonného zástupcu žiaka), čo poukazovalo na znaky **segregovaného vzdelávania**.

Zároveň ŠŠI upozornila Regionálny úrad školskej správy v Nitre na nedostatky týkajúce sa **neefektívneho vynakladania finančných prostriedkov** v uvedenej ZŠ. Podľa Protokolu o zbere údajov pre normatívne financovanie – september 2024 bol uvedený počet začlenených žiakov 22, pričom školskí inšpektori zistili celkový počet žiakov so zdravotným znevýhodnením 19. Predložená dokumentácia niektorých žiakov neobsahovala diagnostické správy ZPP, ktoré by preukázali ich zdravotné znevýhodnenie.

3 ODPORÚČANIA A PODNETY

3.1 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ŠKOLY

- vypracovať ucelenú koncepčnú Stratégiu inkluzívneho vzdelávania žiakov s uplatnením princípov inklúzie;
- zabezpečiť systematické vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti inkluzívneho vzdelávania, aplikácie a vyhodnotenia PO, vrátane metodologickej podpory pre pedagogických asistentov a učiteľov;
- zapracovať do ŠKVP špecifiká, konkrétne ciele a podmienky výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP a žiakov z MRK s uvedením podpory, ako aj priestorového, organizačného a materiálno-technického zabezpečenia vyučovania na podmienky školy;
- aktualizovať IVP, nastaviť reálne ciele výchovy a vzdelávania, zapracovať PO, pravidelne ich vyhodnocovať, zefektívniť spoluprácu s pedagogickými asistentmi, realizovať konzultáciu k IVP so zákonným zástupcom a žiakom školy najmenej v piatom ročníku, poskytnúť ich kópie zákonným zástupcom;
- zabezpečiť funkčnosť a koordináciu školského podporného tímu s pedagogickými zamestnancami s cieľom metodického usmerňovania k poskytovaniu PO žiakom, nastaviť postupy v procese ich poskytovania a ich vyhodnotenia;
- identifikovať potreby žiakov prostredníctvom pravidelnej pedagogickej a orientačnej diagnostiky, viesť o tom písomné záznamy a zabezpečiť súbor testov na orientačnú psychologickú diagnostiku;
- rozvíjať kooperatívne vzťahy medzi žiakmi prostredníctvom programov zameraných na sociálnu interakciu, toleranciu a znášanlivosť, najmä v heterogénnych skupinách s využitím preventívnych činností podpornej úrovne 1. a 2. stupňa;
- realizovať vzájomné hospitácie pedagogických zamestnancov s cieľom zdieľať metódy práce so žiakmi ohrozených skupín, uplatňovať diferencovaný prístup a formatívne hodnotenie, vytvárať a aktívne využívať portfólio žiakov ako jednu z foriem hodnotenia ich individuálneho pokroku;
- analyzovať príčiny zhoršenia výchovno-vzdelávacích výsledkov všetkých žiakov, prijímať konkrétne opatrenia na zlepšenie, kontrolovať ich plnenie a zapájať do tohto procesu aj pedagogických asistentov;
- zabezpečiť výmenu skúseností a príkladov dobrej praxe medzi školami v oblasti inkluzívneho vzdelávania;

- vytvárať príležitosti na diskusiu so zákonnými zástupcami všetkých žiakov, podporovať ich zapojenie do školských aktivít a hľadať vhodné formy spolupráce najmä so zákonnými zástupcami žiakov z MRK.

3.2 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI ZRIAĐOVATEĽA

- poskytovať metodické usmerňovanie a konzultácie PZ a OZ škôl v oblasti poskytovania PO, vrátane vedenia súvisiacej dokumentácie;
- vytvárať školám podmienky pre zabezpečenie bezbariérového školského prostredia, ktoré umožní plnohodnotný prístup a účasť všetkých aktérov školy;
- budovať v spolupráci s miestnymi samosprávami komunitné centrá, ktoré budú podporovať inkluzívne aktivity a spoluprácu so zákonnými zástupcami.

3.3 ODPORÚČANIA NA ÚROVNI SYSTÉMU

- revidovať systém poskytovania podporných opatrení, najmä s cieľom znížiť administratívnu záťaž na strane škôl;
- zabezpečiť podmienky na uplatňovanie inkluzívneho vzdelávania znížením maximálneho počtu žiakov v triede, kde je vyšší počet žiakov so ŠVVP a žiakov vyžadujúcich poskytovanie PO, inak nebude inklúzia prospešná pre žiadnu skupinu žiakov;
- vytvárať podmienky pre optimálny počet školských špeciálnych pedagógov, pedagogických asistentov a odborných zamestnancov v závislosti od počtu a štruktúry žiakov;
- iniciovať zapracovanie povinného obsahu o inkluzívnom vzdelávaní do vzdelávacích programov budúcich učiteľov, vrátane práce so žiakmi so ŠVVP a aplikácie PO;
- zaviesť systém pravidelného vzdelávania PZ a OZ zameraného na aplikáciu PO, právne zmeny a inkluzívne prístupy; kontrolovať kvalitu obsahu a odbornosť poskytovateľov vzdelávania;
- metodicky usmerňovať školy pri vypracovaní stratégie znižovania školského neúspechu a systému včasného varovania pred predčasným ukončením školskej dochádzky;
- zabezpečiť systematické vyhodnotenie účinnosti zavedených PO, vrátane spätnej väzby z praxe a úpravy implementačných mechanizmov;
- zabezpečiť informačnú kampaň pre zákonných zástupcov prostredníctvom škôl, ich webových sídiel zameranú na inkluzívne vzdelávanie;
- podporovať vzájomnú výmenu skúseností a príkladov dobrej praxe medzi školami a propagovať ich na regionálnej úrovni;
- zefektívniť spoluprácu orgánov štátnej správy a obcí s úradom práce sociálnych vecí a rodiny pri riešení zanedbávania povinnosti plnenia povinnej školskej dochádzky.

4 ZOZNAMY

4.1 GRAFY

Graf 1 Hodnotenie jednotlivých oblastí indexu inklúzie v sledovaných ZŠ	4
Graf 2 Podiel intaktných žiakov a žiakov so ŠVVP z celkového počtu žiakov tried v sledovaných ZŠ	5
Graf 3 Zastúpenie ohrozených skupín žiakov v sledovaných ZŠ	7
Graf 4 Počet žiakov so ZZ, ktorým boli aplikované PO v sledovaných ZŠ	8
Graf 5 Poskytovanie PO na základe diagnostiky	8
Graf 6 Počet poskytovaných podporných opatrení v sledovaných školách	9
Graf 7 Počet žiakov podľa ročníka, ktorým bol administrovaný dotazník CATCH	13
Graf 8 Preferencie žiakov so ŠVVP	13
Graf 9 Podobnosť žiakov so žiakmi so ŠVVP z ukážky	14
Graf 10 Postoje žiakov k žiakom so ŠVVP	15
Graf 11 Reflektovanie emócií žiakov vo vzťahu k žiakom so ŠVVP	16

4.2 TABUĽKY

Tabuľka 1 Celkový počet vymeškaných hodín v kontrolovaných ZŠ za školský rok 2023/2024	10
---	----

PRÍLOHA

P. č. NÁZOV HODNOTENEJ ŠKOLY

1. Základná škola, Pavla Horova 16, Bratislava
2. Základná škola, Pankúchova 4, Bratislava
3. Základná škola, Školská 604/17, Heľpa
4. Základná škola, Lúčna 8, Divín
5. Základná škola, Moskovská 1, Michalovce
6. Základná škola, Školská 339/2, Michalany
7. Základná škola, Komenského 21, Nesvady
8. Základná škola, 8. mája 640/39, Svidník
9. Základná škola s materskou školou, Sedliská 93
10. Základná škola s materskou školou, Školská 219, Žabokreky nad Nitrou
11. Základná škola, Domaniža 103
12. Základná škola, Štúrova 1115, Šaštín-Stráže
13. Spojená škola, Školská 1087, Sládkovičovo
14. Základná škola s materskou školou, Svätý Kríž 184
15. Základná škola s materskou školou, Hlavná 200/15, Hôrky